

IV. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Ustawa o spółdzielniach z dnia 29 X 1920 r. (Dz. U. z 1950 r. nr 25, poz. 232).

Art. 52. Prawomocność uchwały walnego zgromadzenia oznacza, że uchwała staje się obowiązująca dla wszystkich członków spółdzielni i dla jej zarządu. Nie wiąże ona jednak w zasadzie samego walnego zgromadzenia, a tym bardziej sądów i urzędów, jak to postanawia w stosunku do orzeczeń sądowych art. 366 k. p. c. Z żadnego przepisu ustawy o spółdzielniach nie wynika prawomocność materialna uchwał walnego zgromadzenia przewidziana tylko dla wyroków sądowych w art. 367 k. p. c. ze względów państwowych, które nie mogą zachodzić w stosunku do uchwał walnego zgromadzenia spółdzielni. Jednak nie wszelkie uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni mogą być dowolnie zmieniane przez następne walne zgromadzenie (1 CR 791/60 — 8 VII 1961).

Kodeks zobowiązań z dnia 27 X 1933 r. (Dz. U. nr 82, poz. 598 wraz ze zmianami).

Art. 134. Zastosowanie się przez kierowcę do wyraźnego polecenia pracodawcy dotyczącego określonej jazdy, mimo zwrócenia pracodawcy uwagi na trudne warunki wykonania polecenia, zwalnia kierowcę od odpowiedzialności wobec pracodawcy za wyrządzoną szkodę. W takim jednak wypadku kierowca nie byłby wolny od odpowiedzialności za szkody wyrządzone osobom trzecim (art. 134 k. z.) (4 CR 950/59 — 29 IX 1960).

Art. 134. Za nietrafną należy uznać obronę pozwanego zmierzającą do wykazania, że powodowi, który z winy pozwanego uległ wypadkowi i doznał uszkodzenia ciała, nie należy się renta, skoro w chwili wypadku miał lat 73. Nie ma przepisu, który by zabraniał wykonywania pracy zarobkowej po osiągnięciu określonego wieku. Każdy może pracować dotąd, dopóki pozwalają mu na to siły fizyczne i umysłowe. Rzeczą sądu jest przeto w każdym przypadku ustalenie, czy poszkodowany pracował, a jeśli nie, to czy w okolicznościach konkretnego przypadku miał realne możliwości i zamiar podjęcia pracy (2 CR 486/59 — 5 XI 1960).

Art. 134 k. z. i art. 45 ust. 1 ustawy o spółdzielniach. Udzielenie nie zabezpieczonego kredytu osobom prywatnym jest sprzeczne z prawidłową gospodarką przedsiębiorstwa spółdzielczego, zatem za szkodę stąd powstałą członek zarządu spółdzielni udzielający kredytu odpowiada również wtedy, gdy brak było oddzielnego zarządzenia zabraniającego działalności kredytowej. Z istoty prawidłowej gospodarki wynika, że udzielenie kredytu może opierać się tylko na wyraźnym zezwoleniu (2 CR 348/60 — 10 V 1961).

Art. 137 § 1 k. z., art. 24 ustawy z dnia 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Gdy wina kilku osób polega na zaniechaniu i wynikiem jej jest śmierć człowieka, niemożliwe jest ustalenie nawet w przybliżeniu, w jakim zakresie zaniechanie każdej z tych osób pozostaje w związku przyczynowym ze spowodowaną śmiercią, wobec czego odpowiedzialność solidarna jest uzasadniona (1 CR 503/60 — 25 IV 1961).

Art. 157 i 159. Sposób obliczenia szkody doznanej przez właściciela rzeczy (samochodu) na skutek wypadku na podstawie procentowego zużycia rzeczy nie odzwierciedla wiernie faktycznego stanu. Dlatego też odszkodowanie powinno być określone wartością nakładów koniecznych do doprowadzenia rzeczy uszkodzonej do stanu pierwotnego, a obliczonych według cen z daty wyrządzenia szkody, bądź też w razie niemożności naprawy rzeczy z przyczyn obiektywnych — kwotą wyrażającą różnicę między wartością rynkową rzeczy sprzed jej uszkodzenia a tym, co po jej uszkodzeniu można za nią otrzymać na rynku (1 CR 58/60 — 30 XII 1960).

Art. 157 § 2. Następstwa wypadku w rozumieniu art. 157 § 2 k. z. obejmują wprawdzie także ewentualne komplikacje, a nawet wadliwości leczenia, bowiem sztuka lekarska nie jest doskonała i w normalnym toku rzeczy można liczyć się z pewnymi nieuniknionymi niedoskonałościami bądź omyłkami w wyborze sposobu leczenia, bądź w jego przeprowadzeniu. Powyższy związek przyczynowy w rozumieniu art. 157 § 2 k. z. zostałyby jednak przerwane, gdyby się okazało, że obecny stan zdrowia poszkodowanego jest wyłącznym rezultatem jawnego i jaskrawego błędu w leczeniu (2 CR 658/60 — 23 IX 1961).

Art. 158 § 2. W przypadku gdy szkoda powstała wskutek nieuczciwości pracownika, jak np. w przypadku przywłaszczenia, pracownik nie może bronić się zarzutem współprzyczynienia się pracodawcy do powstania takiej szkody, chociażby pracodawca dopuścił się zaniedbań (4 CR 22/61 — 30 IX 1961).

Art. 161 § 1. Nie ma uzasadnienia pogląd, że zasądzenie tytułem renty uzupełniającej matematycznej różnicy między pełnym zarobkiem a rentą z ubezpieczenia społecznego nie znajduje uzasadnienia ze względu na to, że wydatki człowieka pracującego są większe niż inwalidy, co powinno znaleźć wyraz w odpowiednim obniżeniu renty. Wprawdzie człowiek pracujący może mieć niektóre wydatki większe, np. na dojazdy do pracy, zużycie ubrania (jeśli nie otrzymuje odzieży roboczej) itp., jednak oszczędności w ten sposób uzyskane są z reguły kompensowane przez zwiększone wydatki inwalidy, np. na dietetyczne pożywienie, leczenie itp. Jedynie w wyjątkowych przypadkach mogłoby się okazać, że oszczędności będące rezultatem zaprzestania aktywnej pracy zawodowej przewyższałyby dodatkowe wydatki związane z inwalidztwem (2 CR 302/61 — 30 IX 1961).

Art. 239 k. z. i 256 k. p. c. Pracownik materialnie odpowiedzialny, który przez złożenie swego podpisu na dowodzie dostawy potwierdził powierzenie mu określonej ilości towaru, a twierdzi, że pokwitowanego towaru nie otrzymał lub że otrzymał mniej, obowiązany jest swoje twierdzenie udowodnić i ponosi skutki związane z niewykonaniem obowiązku udowodnienia (art. 4 p. o. p. c). Ponieważ chodzi w takim wypadku o dowód przeciwko oświadczeniom złożonym w dokumencie, produkowanym w sporze z drugim uczestnikiem czynności stwierdzonej w dokumencie (czynności prawnej powierzenia mienia), dowodzenie nie może polegać na zaofiarowaniu dowodu z zeznań świadków bądź stron — art. 256 k. p. c. (4 CR 386/60 — 28 III 1961).

Art. 239. Pracownik już zatrudniony, zawierający z tym samym lub z innym pracodawcą umowę o drugie zatrudnienie, nie może następnie powoływać się na to, że nie wykonał obowiązków z jednej lub obu umów o pracę dlatego, iż miał dwie posady i z tej przyczyny nie mógł podołać obowiązkom, jakie przyjął na siebie (4 CR 652/60 — 30 V 1961).

Art. 473 k. z. i art. 6 dekretu z dnia 24 II 1954 r. o zakładowych komisjach rozjemczych (Dz. U. nr 10, poz. 35). Jeżeli komisja rozjemcza uwzględniła spóźnienie wniosku o rozpoznanie sporu (art. 6 ust. 2 dekretu z dnia 24 II 1954 r. o zakłado-

wych komisjach rozjemczych, Dz. U. nr 10, poz. 35), sąd nie może oddalić powództwa na podstawie art. 473 k. z. (1 CO 6/59 — 27 XI 1961).

Prawo spadkowe z dnia 8 X 1946 r. (Dz. U. nr 60, poz. 328 wraz ze zmianami)

Art. 82, 85 § 1. Nieumiejętność konkretnej osoby urzędowej, do której spadkodawca zwrócił się w celu sporządzenia testamentu zwykłego, może być uznana za samoistną okoliczność uzasadniającą sporządzenie testamentu szczególnego w formie przewidzianej w art. 82 prawa spadkowego. Termin sześciomiesięczny, po którym tego rodzaju testament traci moc w myśl art. 85 § 1 prawa spadkowego, należy liczyć od chwili powzięcia przez spadkodawcę wiadomości o nieważności testamentu spowodowanej nieumiejętnością osoby urzędowej sporządzającej testament (3 CO 27/ IX 1961).

Dekret z dnia 8 XI 1946 r. o postępowaniu spadkowym (Dz. U. nr 63 poz. 346)

Art. 141 § 1. Prawo złożenia wniosku o dział spadku nie służy bezpośrednio nabywcy udziału w przedmiocie należącym do spadku. Między nim bowiem a spadkobiercą, którym mu ten udział zbył, istnieje jedynie stosunek zobowiązaniowy i choć nabywca jest zainteresowany w przeprowadzeniu działu spadku, nie może się go jednak domagać własnym prawem. Będzie on mógł jedynie zająć roszczenie spadkobiercy, będącego jego dłużnikiem, o przeprowadzenie działu i następnie wykonując zajęte roszczenie, złożyć wniosek o dział spadku — art. 644 § 1 k. p. c. (2 CR 513/61 — 11 X 1961).

Dekret z dnia 28 X 1947 r. o ubezpieczeniu rodzinnym (Dz. U. nr 66, poz. 414). Rozporz. Rady Ministrów z dnia 17 XI 1959 r. w sprawie zmiany warunków nabywania uprawnień do zasiłków rodzinnych (Dz. U. nr 64, poz. 379)

Zasiłek rodzinny stanowi dochód pracownika. Prawo o zasiłkach rodzinnych dla pracowników, unormowane dekretem z 28 X 1947 r. o ubezpieczeniu rodzinnym (Dz. U. nr 66, poz. 414) i licznymi przepisami wykonawczymi wydanymi na podstawie tego dekretu, z których należy wymienić w pierwszym rzędzie rozporz. Rady Ministrów z dnia 17 XI 1959 r. w sprawie zmiany warunków nabywania uprawnień do zasiłków rodzinnych (Dz. U. nr 64, poz. 379), przewiduje w określonych warunkach uprawnienie pracownika do pobierania zasiłków rodzinnych, a nie uprawnienie członków rodziny, których pozostawanie na utrzymaniu pracownika warunkuje powstanie prawa do zasiłków rodzinnych. Skoro zasiłek rodzinny w świetle obowiązującego prawa przysługuje pracownikowi, a nie członkom jego rodziny, z powodu których jest on pracownikowi przyznawany, pracownik jest wyłącznym dysponentem zasiłku rodzinnego (4 CR 131/61 — 16 VI 1961).

Art. 3 dekretu z dnia 26 IV 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. z 1952 r. nr 4, poz. 31) i § 8 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 VIII 1949 r. w sprawie przekazywania nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. nr 47, poz. 354) i art. 2 k. p. c.

Z zasad oraz wskazań dotyczących odszkodowań dla osób dotkniętych nabywaniem i przekazywaniem nieruchomości w trybie dekretu z dnia 26 IV 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. z 1952 r., nr 4, poz. 31), a w szczególności z przepisów zawartych w tym dekrete i w rozporządzeniach wykonawczych wydanych na jego podstawie wynika, że w przedmiocie odszkodowań poszukiwanych przez dzierżawcę względnie najemcę budynku przejmowanego z tytułu dokonanych

przezeń remontów i inwestycji orzekają wyłącznie organ administracji państwowej z wyłączeniem drogi sądowej (2 CR 900/59 — 6 IV 1961).

Ustawa z 18 VII 1950 r. — przepisy ogólne prawa cywilnego (Dz. U. nr 34, poz. 311)

Art. 4. Gdy odpowiedzialny wobec wierzyciela za wynikłą szkodę dłużnik przyjął na siebie zobowiązanie pokrycia szkody przez wystawienie lub indosowanie weksłu, nie wierzyciela rzeczą jest udowodnić istnienie długu, lecz dłużnika obarcza ciężar dowodu, iż roszczenie wierzyciela w całości lub w części nie istnieje. Również więc w przypadku odpowiedzialności, o jakiej mowa w art. 239 k. z., w szczególności w procesie o manko, dłużnik w swej obronie przed skargą wekslową powinien wykazać, iż przyczyną powstania szkody nie jest niewykonanie lub nienależyte wykonanie przezeń zobowiązania umownego (4 CR 8/61 — 23 IX 1961).

Kodeks postępowania cywilnego — obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 VIII 1950 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu postępowania cywilnego (Dz. U. nr 43, poz. 349)

Art. 90 k. p. c. w związku z art. 4 k. p. n. Osobą uprawnioną do złożenia wniosku o dział spadku jest w każdym wypadku prokurator (art. 90 k. p. c. w związku z art. 4 k. p. n.).

Uwzględnienie wniosku prokuratora o dział spadku może nastąpić jednak tylko wówczas, gdy któraś z osób uprawnionych do złożenia takiego wniosku oświadczy, iż żąda działu spadku, w przeciwnym przypadku wniosek prokuratora musiałby ulec oddaleniu (2 CR 513/61 — 11 X 1961).

Art. 111. Miarodajna dla zwolnienia od kosztów osoby, która jeszcze nie może się samodzielnie utrzymać, jest sytuacja majątkowa osoby (osób) obowiązanej do utrzymywania żądającego zwolnienia i rzeczywiście go utrzymującej (4 CZ 81/61 — 5 IX 1961).

Art. 143. Osadzenie strony w więzieniu nie jest zmianą miejsca zamieszkania w rozumieniu art. 143 k. p. c. Powziąwszy z relacji organu doręczającego wiadomość, że strona została osadzona w więzieniu, sąd powinien odroczyć posiedzenie (art. 219 k. p. a), ustalić, w jakim więzieniu strona się znajduje i zarządzić doręczenie tam wezwania (wypisu orzeczenia itd.) (2 CR 636/60 — 20 IX 1961).

Art. 153 i 371 § 1 pkt 4. Narusza postanowienia art. 153 k. p. c. ustanowienie kuratora do zastępowania nieobecnego pozwanego, jeżeli ze wzmianki organu doręczającego wynika, że niedoręczenie odpisu pozwu nastąpiło z powodu przebywania adresata w wojsku. W takim przypadku nie ma podstaw do uznania za uprawdopodobnione, iż miejsce pobytu przeciwnika jest nie znane (4CR 732/60 — 21 VI 1961).

Art. 198 § 1. Terminem, od którego należy liczyć okres trzech lat, wskazany w art. 198 § 1, jest zgodnie z brzmieniem tego przepisu data postanowienia o zawieszeniu, a nie dzień uprawomocnienia się tego postanowienia (2 CR 546/60 — 12 IX 1961).

Art. 218 § 2 powinien być wykładany w powiązaniu z regulującą rozkład ciężaru dowodu normą art. 4 p. o. p. c. i rozumiany w ten sposób, że sąd może poprzestać na uznaniu o tyle, o ile strona powodowa przedstawi wszystkie te twierdzenia, które w myśl art. 4 p. o. p. c. obowiązana jest przedstawić dla uzasadnienia dochodzonych roszczeń, a strona pozwana nie wysunie twierdzeń co do faktów mogących (po ich ustaleniu) zniweczyć zasadność roszczeń i roszczenia te uzna. Przed

wydaniem wyroku z uznania nie ma więc sąd obowiązku prowadzenia dowodu dla skontrolowania twierdzeń strony powodowej, chyba że budzą one wątpliwości co do ich zgodności z prawdą (1 CR 893/60 — 5 IX 1961).

Kodeks rodzinny z dnia 27 VI 1950 r. (Dz. U. nr 34, poz. 308)

Art. 49 § 1. Niepodobieństwo w rozumieniu art. 49 § 1 k.r. nie zachodzi, gdy są jedynie wątpliwości co do ojcostwa dziecka. Jeżeli małżonkowie współżyli w okresie koncepcyjnym i w tym czasie matka dziecka dopuściła się zdrady małżeńskiej, to mogą zachodzić wątpliwości co do ojcostwa, ale nie zachodzi wymagane w art. 49 § 1 k.r. niepodobieństwo (4 CR 860/60 — 20 VII 1961).

Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych — ustawa z 30 grudnia 1950 r. (Dz. U. nr 59, poz. 528 wraz ze zmianami)

Art. 3 ust. 1 pkt 3. Sprawa o unieważnienie uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni pracy w przedmiocie wykluczenia członka ze spółdzielni należy wprowadzić do spraw ze stosunku pracy w rozumieniu art. XLV § 3 przep. wprov. k.p.c., jednakże nie stanowi ona dochodzenia należności ze stosunku pracy. Żądanie unieważnienia takiej uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni pracy nie jest zatem objęte przepisem art. 3 ust. 1 pkt 3 przep. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Natomiast żądanie przywrócenia do pracy jest zawsze dochodzeniem należności ze stosunku pracy (bądź pracowniczego, bądź spółdzielczego) i jest tym samym objęte przepisami art. 3 ust. 1, pkt 3 przep. o kosztach sądowych. (2 CZ 12/61 — 11 II 1961).

Art. 34 i 35. Przepisy art. 34 i 35 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wymieniają w sposób wyczerpujący przypadki, w których na żądanie strony zwraca się cały wpis albo jego połowę.

Brak podstaw do uwzględnienia wniosku o zwrot wpisu od rewizji, motywowanego tym, że postępowanie w sprawie rozwodowej zostało przez sąd rewizyjny umorzone z powodu śmierci strony pozwanej. (2 CZ 36/61 — 13 IV 1961).

Dekret z dnia 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (tekst jednolity: Dz. U. z 1958 r., nr 23, poz. 91)

Art. 24—26. Żądanie renty uzupełniającej przed ukończeniem postępowania przed organami PZU jest przedwczesne. Jednak poszkodowany może i wówczas domagać się ustalenia odpowiedzialności sprawcy za szkodę mogącą ujawnić się w przyszłości (2 CR 326/60 — 5 I 1961).

Dekret z dnia 18 I 1956 r. o ograniczeniu dopuszczalności rozwiązywania umów o pracę bez wypowiedzenia oraz o zabezpieczeniu ciągłości pracy (Dz. U. nr 2, poz. 11 wraz ze zmianami)

Art. 2 ust. 1 pkt 1. Niemożliwość zatrudnienia pracownika zachodzi wówczas, gdy pozostawienie go nadal na zajmowanym stanowisku zagrażałoby zgodnie z zasadami doświadczenia życiowego interesom pracodawcy w takim stopniu, że nie można od niego wymagać, by nadal zatrudniał pracownika.

Z sensu art. 2 ust. 1 pkt 1 dekretu wynika, że przy ocenie, czy popełnienie przestępstwa uniemożliwia dalsze zatrudnienie pracownika, należy brać pod uwagę zarówno charakter przestępstwa, jak i rodzaj wykonywanych przez pracownika funkcji. Dopuszczenie się przestępstwa podatkowego, mianowicie występku z art. 131 prawa karnego skarbowego, nie daje wedle zasad doświadczenia życiowego podstawy do przypuszczenia, że sprawca będąc nadal zatrudniony dopuści się przestępstwa pospolitego lub innego czynu na szkodę pracodawcy lub też nie będzie się wywiązywał ze swych obowiązków służbowych.

Podstawę rozwiązania umowy o pracę na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 1 może stanowić tylko przestępstwo ścigane w postępowaniu sądowym, a nie np. w postępowaniu przed władzą skarbową (1 CR 1186/58 — 3 II 1959 r.).

Ogólne warunki dobrowolnego ubezpieczenia od kradzieży z włamaniem (w brzmieniu obowiązującym w roku 1957)

§ 28. Postanowienia przepisu § 28 ogólnych warunków dobrowolnego ubezpieczenia od kradzieży z włamaniem (w brzmieniu obowiązującym w roku 1957), stanowiące, że „ubezpieczający obowiązany jest prowadzić prawidłową rachunkowość ubezpieczonego mienia w taki sposób, aby w razie szkody można było ustalić faktyczną wartość tego mienia bezpośrednio przed szkodą, jak również — w zależności od rodzaju ubezpieczonego mienia — odpowiednią dokumentację”, nie ograniczają sądu w jego swobodzie korzystania z takiego czy innego środka dowodowego, przewidzianego w kodeksie postępowania cywilnego w celu wykrycia prawdy obiektywnej oraz w zakresie uprawnień sądu do oceny wiarygodności i mocy dowodów według własnego przekonania (art. 242 § 1 k.p.c.), tudzież do stosowania w określonych okolicznościach art. 330 k.p.c. (4 CR 442/60 — 25 IV 1961).

Zebrał
Witold Świącicki

ORZECZNICTWO KARNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Kodeks karny z 1932 r.

Art. 54. Grzywna jest karą, której dolegliwość skazany powinien odczuć niezależnie od kary pozbawienia wolności. W związku z tym w sprawach, w których sprawca osiągnął korzyść majątkową z przestępstwa, kara grzywny powinna być środkiem, który decyduje o tym, czy sprawca w końcowym efekcie będzie miał zysk z przestępstwa, czy też nie. Właściwy wymiar kary grzywny ma decydujące znaczenie w szczególności w przypadkach, gdy wykonanie kary pozbawienia wolności ulega warunkowemu zawieszeniu, gdyż wówczas sprawca odczuje dolegliwość kary tylko wtedy, gdy grzywna w swej wysokości przekroczy osiągniętą korzyść majątkową z przestępstwa (7 sędziów 15 VI 1961 — V K 185/61).

Art. 57 § 2. Przepis art. 256 § 1 k.k. daje sądowi możliwość wyboru między karą aresztu a grzywną i w tych przypadkach — zgodnie z treścią art. 57 § 2 k.k. — należy wymierzyć karę pozbawienia wolności tylko wtedy, gdy skazanie na grzywnę nie byłoby celowe (7 IX 1961 — V K 315/61).

Art. 61. Stosowanie przepisu art. 61 k.k. jest fakultatywne. Zatem sąd wyrokujący, stwierdzając istnienie prognozy określonej w tym przepisie, powinien nadto rozważyć celowość i słuszność zastosowania instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary. Przy przestępstwach zawnionego spowodowania śmierci, zwłaszcza jeżeli chodzi o wypadki drogowe, które stają się niemal plagą społeczną, stosowanie dobrodziejstwa z art. 61 k.k. powinno być wyjątkowe i uzasadniać je mogą jedynie szczególne okoliczności łagodzące winę oskarżonego (17 I 1961 — II K 1162/60).

Art. 75 § 3. Podstawą zastosowania art. 75 § 3 k.k. musi być ustalenie faktów, które niedwuznacznie wskazywały, że nieletni prowadzi się źle. Samo zaś nieposłuszeństwo nieletniego nie może być uznane za dostateczny dowód, jeżeli nie jest powiązane z innymi faktami.

Taka ocena wymaga uwzględnienia nie tylko danych dotyczących osobowości nieletniego, zbadania jego stanu zdrowia, ale i krytycznego ustosunkowania się do stosowanych dotąd środków oraz celowości (choćby z uwagi na wiek) wykonania uprzednio zastosowanego środka wychowawczego, który wobec upływu czasu może być już nieprzydatny (24 VIII 1961 — V K 555/61).

Art. 150. Postanowień wydanych na podstawie art. 60 k.r. nie można uznać za polecenia sądowe lub prawne nakazy władzy publicznej pozbawiające wolności, a więc nie można uznać, aby mogły one rodzić skutki karno-prawne przewidziane w art. 150 k.k. (8 VII 1961 — V K 422/61).

Art. 225 § 2. Do uznania, że sprawca działał pod wpływem silnego wzruszenia, konieczne są dane do stwierdzenia, że to wzruszenie miało dominujący charakter w całym przestępnym działaniu sprawcy, czyli musiałby zachodzić taki stan psychiczny sprawcy, w którym procesy emocjonalne miałyby przewagę nad intelektem, wskutek czego sprawca nie mógłby rozumem w należyтым stopniu kontrolować swego działania (3 X 1961 — III K 596/61).

Art. 230 § 2. Aby przypisać lekarzowi ujemny skutek zabiegu leczniczego nie jest konieczne, aby jego działanie lub zaniechanie było jedyną i wyłączną przyczyną takiego skutku. Natomiast niezbędne jest, by zachowanie się lekarza było przynajmniej jedną z przyczyn, bez której skutek nie nastąpiłby. Przyłączenie się do łańcucha przyczynowo-skutkowego innych jeszcze przyczyn nie wyłącza odpowiedzialności karnej lekarza, jeżeli on co najmniej mógł je przewidzieć (25 VIII 1961 - I I K 1125/60).

Art. 230 § 2. O kwalifikacji prawnej z art. 230 § 2 k.k. można mówić tylko wtedy, gdy „śmierć jest następstwem umyślnego uszkodzenia ciała pokrzywdzonego”. Do zastosowania art. 230 § 2 k.k. jest zatem konieczne ustalenie, czy sprawca miał zamiar spowodować uszkodzenie ciała (15 VIII 1961 — I K 393/61).

Art. 241. Pogląd, że „niebezpieczne” jest tylko takie narzędzie, które przygotowano zostało do tego, by stwarzać niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia i że sam skutek nie może decydować o uznaniu narzędzia za niebezpieczne (w rozumieniu art. 3 § 2 ustawy z dnia 18 VI 1959 r.) jest błędny i sprzeczny z orzecznictwem Sądu Najwyższego. Orzecznictwo to, związane z art. 241 k.k. oraz art. 2 § 2 dekretu z dnia 4 III 1953 r. (Dz. U. nr 17, poz. 68) wskazuje, że „niebezpiecznym narzędziem w rozumieniu art. 241 k.k. jest każda rzecz ruchoma, która ze względu na przedmiotowe właściwości lub sposób użycia nadaje się do spowodowania znacznego uszkodzenia ciała” (7 sędziów 5 X 1961 — V K 338/61).

Art. 247. Przedmiotem ochrony z art. 247 k.k. jest życie ludzkie, któremu grozi niebezpieczeństwo, a nie to życie ludzkie, które da się uratować. Okoliczność, czy życie denata dałoby się uratować, jest bez znaczenia, gdyż przestępstwo z art. 247 k.k. jest przestępstwem formalnym z zaniechania, wobec czego dla istoty przedmiotowej tego przestępstwa obojętne są skutki zaniechania sprawcy (6 IX 1961 — IV K 644/61).

Art. 286 § 1. Bo istoty przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. jest potrzebny zamiar wyrządzenia szkody. Obiektywne powstanie szkody nie jest natomiast wymagane, gdyż wystarcza po stronie podmiotowej objęcie jej zamiarem, choćby ewentualnym, a po stronie przedmiotowej możliwość powstania szkody, nawet w minimalnej wysokości (22 VI 1961 — II K 60/60).

Art. 286 § 1. Nie negując szczególnej odpowiedzialności kierowników poszczególnych działów w zakresie ich służbowych obowiązków, stosownie do podziału

merytorycznego lub administracyjnego, nie można uznać, że stojący na czele całego przedsiębiorstwa kierownik zwolniony jest od odpowiedzialności za prawidłową pracę tych działów. Odpowiedzialność ta wynika bowiem z zasady „dobrego gospodarza” i nie wymaga żadnych specjalnych instrukcji (12 IX 1961 — II K 416/61).

Art. 286 § 1. O odpowiedzialności karnej za zawinione postępowanie przewodniczącego lub członka komisji inwentaryzacyjnej nie decydują formalne przesłanki jego nominacji, lecz faktyczny udział w komisji, jeśli mu tę czynność urzędową zlecono (18 IX 1961 — II K 797/59).

Art. 287. Do istoty przestępstwa z art. 287 k.k. należy wyłącznie świadomość sprawcy, że poświadcza nieprawdę, nie jest zaś potrzebne ustalenie zamiaru działania na szkodę interesu publicznego (25 IX 1961 — IV K 560/61).

Kodeks postępowania karnego

Art. 8. Obowiązujący w Polsce proces karny nie zna ujemnej oceny zawnioskowanych dowodów przed ich przeprowadzeniem. Założenie „z góry”, że dostatecznie wyjaśniono sprawę albo że przeprowadzenie tych dowodów nie będzie miało wpływu na treść orzeczenia, uniemożliwia obronę oskarżonych i przeprowadzenie dowodów na istotne okoliczności sprawy (21 XI 1961 — I K 467/59).

Art. 9. W poszukiwaniu prawdy materialnej sąd nie jest krępowany rodzajem dowodów. Tak więc dowody bezpośrednie przy ich braku mogą być zastąpione domniemaniami faktycznymi, które są w postępowaniu karnym dopuszczalne. Rzecz polega tylko na tym, czy domniemanie wyprowadzane są z faktów, które niewątpliwie miały miejsce i czy koncepcja myślowa zastępująca bezpośredni dowód, jest koncepcją poprawną z punktu widzenia logiki oraz wyłączającą konsekwencją swego rozumowania wszelkie inne koncepcje (7 IX 1961 — III K 498/61).

Art. 9. Zarzut, że część spośród świadków mogłaby być zaliczona do grona osób współpodejrzanych o popełnienie przestępstwa, nie odbiera sam przez się zeznaniom tych osób wartości dowodu w sprawie, skoro nawet wyjaśnienia współoskarżonych stanowią dowód (27 IX 1961 — III K 560/61).

Art. 42. Stwierdzenie w toku postępowania dowodowego, na skutek obserwacji sądowo-psychiatrycznej, niepoczytalności oskarżonego nastąpić może tylko w formie wyroku uniewinniającego, a orzeczenie takie nie może zapaść na posiedzeniu niejawnym (27 V 1961 — II KZ 61/61).

Art. 86. Upoważnienie do obrony powinno nastąpić w zasadzie w postaci określonej art. 86 k.p.k., sąd może jednak „poprzestać na innej formie, którą uzna za wystarczającą” (5 X 1961 — IV KO 47/61).

Art. 111. Nie jest ani uprawnieniem ani obowiązkiem biegłych udzielenie odpowiedzi na pytanie dotyczące głównego faktu dowodowego, a mianowicie tego, czy przestępstwo miało miejsce czy nie. Odpowiedź na pytanie, czy oskarżeni zachowali należyłą ostrożność, należy wyłącznie do sądu, biegli zaś mają obowiązek udzielić sądowi takich wiadomości specjalnych, które potrzebne są dla rozstrzygnięcia przez sąd stojącego przed nim zagadnienia (11 IX 1961 — I K 1064/60).

Art. 117. O potrzebie zbadania stanu psychicznego oskarżonego decyduje sąd na podstawie własnej obserwacji oskarżonego na rozprawie oraz mając na uwadze wskazane przez oskarżonego lub jego obronę okoliczności mogące mieć znaczenie dla powzięcia uzasadnionych wątpliwości co do jego poczytalności. Samo głoślowne twierdzenie o chorobach oskarżonego, podające w wątpliwość jego

zdrowie psychiczne, nie może być wystarczającą podstawą do zarządzenia zbadania stanu psychicznego oskarżonego, jeżeli nie jest uprawdopodobnione odpowiednimi dowodami, czy to w postaci zaświadczeń lekarskich czy też innych dowodów, czy choćby zaofiarowanymi na ten temat zeznaniami świadków (19 IX 1961 — III K 584/61).

Art. 211. Sporządzone uzasadnienie wyroku do czasu podpisania go przez ławników jest tylko projektem uzasadnienia. Nie można bowiem wykluczyć możliwości wprowadzenia do niego zmian przez pozostałych członków kompletu orzekającego.

Skoro więc w sprawie brak jest wyroku z uzasadnieniem, a oskarżonemu i prokuratorowi doręczono tylko odpis projektu uzasadnienia — doręczenie takie nie mogło rodzić żadnych skutków procesowych, a tym samym nie mógł także rozpocząć się bieg terminu przewidzianego w art. 211 k.p.k. do założenia rewizji (9 X 1961 — IV K 355/60).

Art. 242 § 2. W myśl art. 242 § 2 k.p.k. o dopuszczeniu przedstawicieli stron przy czynnościach śledczych rozstrzyga prowadzący śledztwo. Przepisy ustawy z dnia 18 VI 1958 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. nr 36, poz. 229) w sposób wyraźny ustaliły, że prawa pokrzywdzonego przysługują również organom inspekcji i kontroli państwowej, które ujawniły przestępstwo lub spowodowały wszczęcie postępowania karnego — art. 242 § 2 k.p.k. (15 IX 1961 — IV K 138/61).

Art. 307. Stosownie do przepisu art. 307 § 2 k.p.k. strony mają prawo być obecne przy czynnościach sądowych i zadawać pytania. Jeżeli w toku rozprawy sądowej okaże się potrzeba dokonania oględzin miejsca wypadku, o czym ogłoszono stronom, to sąd obowiązany jest umożliwić obrońcy oskarżonego wzięcie udziału w tej czynności. Wyznaczenie zbyt krótkiego terminu dla przeprowadzenia wspomnianej czynności, co uniemożliwiło obrońcy oskarżonego (z powodu braku czasu dla zapewnienia sobie środka lokomocji) udanie się na miejsce oględzin, stanowi obrazę § 2 art. 307 k.p.k. w związku z art. 306 k.p.k. (14 VI 1961 — I K 1195/60).

Art. 326. Zdanie odrębne stosownie do art. 326 k.p.k. powinno być zaznaczone na sentencji wyroku, co stanowi dowód, że było ono prezentowane pozostałym członkom składu sądującego i było przedmiotem rozważań całego kompletu. Sporządzenie późniejszego dokumentu, zawierającego inne stanowisko jednego z członków składu sądującego niż zawarte w sentencji wyroku — choćby go nazwano „zdaniem odrębnym” — żadnego znaczenia prawnego mieć nie może (21 VI 1961 — III K 950/59).

Art. 349. Złożenie wraz ze sprzeciwem od wyroku zaocznego samego tylko wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku nie powoduje w przypadku odrzucenia sprzeciwu utraty przez oskarżonego prawa do założenia rewizji w przepisany terminie (5 X 1961 — VI KO 49/61).

Art. 374. Prezes sądu rewizyjnego lub sąd rewizyjny władny jest zwrócić akta sądowi pierwszej instancji w celu usunięcia braków w zakresie podpisania protokołu rozprawy oraz podpisania uzasadnienia wyroku i ewentualnego doręczenia jego odpisu osobie uprawnionej.

Jeżeli niemożność usunięcia powyższych braków udaremnia przeprowadzenie kontroli rewizyjnej, sąd rewizyjny uchyla zaskarżony wyrok (Cała Izba 17 XI 1961 — VI KO 85/60).

Art. 388. W przypadku zaskarżenia wyroku jedynie przez oskarżonego podwyższenie przez sąd rewizyjny wymiaru kary grzywny, przy jednoczesnym wa-

runkowym zawieszeniu wykonania orzeczonej przez sąd pierwszej instancji kary pozbawienia wolności, jest niedopuszczalne (9 XI 1961 — VI KO 39/60).

Ustawy związkowe i dodatkowe

a) Mały kodeks karny

Art. 4. O możliwości zakwalifikowania przestępstwa z art. 4 m.k.k. jako przypadku mniejszej wagi rozstrzygają zarówno okoliczności obiektywne, jak i subiektywne, a między innymi: wiek oskarżonego, stopień jego rozwoju umysłowego i charakterologicznego (16 VIII 1961 — I K 243/61).

Art. 12 § 2. Każda zmiana wprowadzona do wyglądu pieniądza, która mogłaby mu nadać pozór wyższej wartości, stanowi przerobienie. Wystarczy, by zmiana taka stwarzała możliwość puszczenia fałszyfikatu w obieg, jako pieniądza o wyższej niż rzeczywista wartości. Kryterium oceny, czy wprowadzona zmiana możliwość taką stwarza, nie należy poszukiwać w rozeznaniu człowieka dobrze orientującego się w wyglądzie pieniędzy; wystarczy, że zmiana ta mogła wprowadzić w błąd człowieka niedoświadczonego (7 VII 1961 — II K 581/59).

Art. 25. Do istoty przestępstwa z art. 25 m.k.k. nie należy warunek publicznego znieważenia, uszkodzenia lub usunięcia przedmiotów w tym przepisie prawnym wymienionych, lecz wystarczy, aby umyślnie — niekoniecznie publicznie — usunięto, znieważono lub uszkodzono godło, chorągiew lub inny znak państwowy polski, albo państwa sprzymierzonego, bądź pomnik lub inne dzieło wzniesione w celu uczczenia lub upamiętnienia zdarzeń lub osób (9 VIII 1961 — I K 555/61).

Art. 29. Nie jest trafna przesłanka, z której wynikać ma epizodyczny jakoby charakter dekretu z dnia 13 VI 1946 r. Jeśli nawet niektóre przepisy omawianego dekretu mają obecnie charakter anachroniczny, na przykład art. 45, to jest to następstwem samej treści tego przepisu, nie zaś dekretu jako całości.

Do rzędu przepisów dekretu o charakterze trwałym należy m. in. art. 29 jako norma prawna chroniąca porządek publiczny, trwale w każdej społeczności wystawiony na niebezpieczeństwo ze strony jednostek aspołecznych (9 X 1961 — III K 661/61).

Art. 29. Z treści art. 29 m.k.k. nie wynika, by przestępstwo to można popełnić tylko z pobudek kontrrewolucyjnych (5 VII 1961 — III K 5/61).

Art. 47. Osoba, która przy pierwszym przesłuchaniu przed władzą powołaną do ścigania przestępstw ujawniła prawdę, że na żądanie udzieliła lub obiecała udzielić urzędnikowi albo innej osobie korzyści majątkowej lub osobistej w związku z jego urzędowaniem, a następnie w toku dalszego postępowania karnego wycofała się z powyższego oświadczenia — nie korzysta z bezkarności przewidzianej w art. 47 m.k.k. (7 sędziów 14 IX 1961 — VI KO 35/61 zas. pr.).

Art. 49. Pozbawienie oskarżonego praw publicznych i obywatelskich praw honorowych — w przypadku skazania na podstawie m.k.k. — powinno opierać się nie na przepisie art. 47 § 2 k.k., lecz na przepisie szczególnym, jakim jest art. 49 § 2 m.k.k. (12 VII 1961 — III K 388/61).

b) Dekret z dnia 22 X 1951 r. o dowodach osobistych (Dz. U. nr 35, poz. 182)

Art. 20. Użyczenie cudzych dowodów tożsamości traktować należy jako pomoc do przestępstwa z art. 20 dekretu z dnia 22 X 1951 r. (3 VIII 1961 — V K 283/61).

c) Dekret z dnia 4 III 1953 r. o wzmożeniu walki z produkcją złej jakości (Dz. U. nr 16, poz. 63)

Art. 1 § 1. Odpowiedzialność za wadliwą produkcję w stosunkach między odbiorcą i dostawcą kształtuje się według norm prawa cywilnego, odpowiedzialność karna zaś zachodzić może, gdy jakość produkcji jest oczywiście gorsza od jakości ustalonej przez właściwe organy albo też gdy wyroby oczywiście nie nadają się do użytku, dla jakiego są przeznaczone.

Użycie przez ustawodawcę słowa „oczywiście” wskazuje, że wyrób wprowadzany do obrotu musi rażąco odbiegać od jakości ustalonej przez właściwe organy (8 IX 1961 — II K 1025/59).

d) Ustawa z dnia 13 lipca 1957 r. o zwalczaniu spekulacji i ochronie interesów nabywców oraz producentów rolnych w obrocie handlowym (Dz. U. nr 39, poz. 171)

Art. 2 § 2. Istota spekulacji polega nie na tym, czy sprawca za własne pieniądze i na własne ryzyko wykupuje towar, lecz na pobieraniu za wykupiony w handlu detalicznym towar cen wyższych i osiągnięciu w ten sposób niezależnych zysków. Okoliczność, iż nabywca takiego towaru z góry wyraża zgodę na zapłacenie ceny wyższej od obowiązującej w handlu detalicznym i daje nawet pieniądze przed otrzymaniem towaru, nie czyni działania sprawcy legalnym (26 VI 1961 — II K 168/61).

e) Ustawa z dnia 18 czerwca 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz. U. nr 36, poz. 228)

Art. 3 § 2. W przypadku współuczestnictwa w przestępstwie polegającego na podziale ról, każdy współuczestnik przestępstwa, który chce je popełnić lub przewidując skutek przestępny albo przestępczość działania godzi się na to — odpowiada karnie za całokształt działania grupy współuczestników (11 IV 1961 — II K 109/61).

Art. 4 § 2. Sprawy o paserstwo z art. 4 § 2 ustawy z dnia 18 VI 1959 r. (D. U. nr 36, poz. 228), jeżeli wartość przedmiotu przestępstwa przekracza 50 000 zł, podlegają rozpoznaniu w pierwszej instancji przez sąd wojewódzki (7 sędziów 19 X 1961 — VI KO 50/61).

f) Ustawa z dnia 13 IV 1960 r. karno-skarbowa (Dz. U. nr 21, poz. 123)

Art. 56 § 1. Umowa zastawu na zagranicznych wartościach dewizowych należy do grup umów, których celem jest przeniesienie posiadania rzeczy na wierzyciela, stanowi więc czynność, o której mowa w art. 56 § 1 pkt 2 ustawy karnej skarbowej z dnia 13 IV 1960 r. — Dz. U. nr 21, poz. 123 (22 II 1961 — III K 833/59).

g) Ustawa z dnia 2 XII 1960 r. w sprawach z oskarżenia prywatnego (Dz. U. nr 54, poz. 308)

Art. 13. Przepis art. 13 stanowi, że z powodu przestępstwa ściżganego z oskarżenia prywatnego nie można wszcząć postępowania karnego po upływie trzech miesięcy, a w wypadku objęcia oskarżenia w sprawie przez prokuratora (art. 65 k. p. k.) po upływie 6 miesięcy od dnia, w którym pokrzywdzony dowiedział się o osobie sprawcy przestępstwa.

Z brzmienia tego przepisu wynika, że intencją ustawodawcy było, by sprawy wszczęte przed wejściem w życie powyższej ustawy szczególnej toczyły się według ogólnych dotychczasowych przepisów, a więc, że przepis art. 13 wyżej cytowanej ustawy odnosi się jedynie do spraw wszczętych po nabraniu mocy prawnej tejże ustawy, tj. od dnia 8 XII 1960 r. (art. 15 ustawy).

Takie, a nie inne znaczenie tego przepisu wynika również z faktu braku w tej ustawie przepisów przejściowych, co wskazuje, że przepis art. 13 tejże ustawy nosi charakter przejściowy (6 IV 1961 — V K 163/59).

Zebrali
Stefan Kalinowski

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Dekret z dnia 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r., nr 23, poz. 97).

Art. 4 ust. 1, 10, 107. Osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę lub mianowania są pracownikami w rozumieniu dekretu (art. 4 ust. 1 pkt 1) niezależnie od tego, czy wynagrodzenie uzyskiwane z tego tytułu stanowi główne ich źródło utrzymania.

Osoby pełniące funkcje z wyboru są pracownikami (w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 2 dekretu) z tytułu tego zatrudnienia tylko w przypadku, gdy otrzymywane z tego tytułu wynagrodzenie stanowi główne ich źródło utrzymania. To samo odnosi się do zatrudnienia w spółdzielni pracy w charakterze członka spółdzielni lub kandydata. Jeżeli ten warunek nie zostanie spełniony, osoba pełniąca funkcje z wyboru nie jest pracownikiem w rozumieniu dekretu. Bez znaczenia jest w tym zakresie to, czy głównym źródłem utrzymania takiej osoby jest wynagrodzenie uzyskiwane w zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę lub mianowania, czy też dochód z samodzielnego warsztatu pracy lub własnego gospodarstwa rolnego.

Z powyższych wywodów należy wysnuć wniosek, że czynności pełnione z wyboru albo w charakterze członka spółdzielni pracy (kandydata) przez osoby, które poza tym pozostają w zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę lub mianowania (art. 4 ust. 1 pkt 1), uzasadniają zaliczenie ich do okresów zatrudnienia wymaganych do renty inwalidzkiej i starczej oraz uwzględnienie zarobku uzyskiwanego z tego tytułu przy obliczaniu podstawy wymiaru renty — tylko w przypadku, gdy wynagrodzenie otrzymywane z tego tytułu stanowi główne źródło utrzymania osoby, która pełni te czynności (30 XII 1960 — TR II 2087/60).

Art. 7 ust. 2. Chociaż użyte w tym przepisie kryterium zaliczalności do okresów zatrudnienia daje się w swej dosłownej postaci' zastosować tylko do zatrudnienia o unormowanym czasie pracy, niewątpliwie rzutuje ono na zaliczalność zatrudnienia o czasie pracy nie unormowanym. Za takie kryterium w odniesieniu do osób o nie unormowanym czasie pracy należy uważać zarobki, gdyż wysokość zarobku informuje najwierniej o czasie pracy użytym na jego osiągnięcie.

Wobec tego, okres pracy w zawodzie o nie unormowanym czasie pracy zalicza się do okresów zatrudnienia tylko wówczas, gdy wynagrodzenie za tę pracę osiągało co najmniej połowy obowiązującego w tym okresie minimum zarobków w uspołecznionym zakładzie pracy (22 II 1961 — TR 1920/60).

Art. 13 ust. 1. Stosownie do tego przepisu komisje do spraw inwalidztwa i zatrudnienia są powołane do ustalenia związku wypadku z inwalidztwem. Jednakże należy to rozumieć w tym sensie, że komisje te powołane są do orzekania, czy dane

schorzenie lub kalectwo ma (może mieć) charakter schorzenia (kalectwa) pochodzenia wypadkowego. Nie przesądza to natomiast kwestii, czy był to wypadek w zatrudnieniu (kwalifikacja prawna) i czy właśnie dany wypadek wywołał te następstwa, które stwierdza KIZ — ocena faktyczna należy do sądu (24 XI 1960 — TR III 2707/60).

Art. 36. Uszkodzenie narządu wewnętrznego u pracownika dotkniętego schorzeniem samoistnym może być uznane za następstwo wypadku w zatrudnieniu, jeśli jest skutkiem nadmiernego wysiłku, spowodowanego szczególnymi okolicznościami zewnętrznymi wykonywanego zatrudnienia, a zdarzenie ma poza tym wszystkie inne cechy wypadku w zatrudnieniu (16 I 1961 — TR IV 2/60).

Art. 46 ust. 1. Małżonkowi rozwiedzionemu odpowiadającemu warunkom określonym w art. 45 dekretu przysługuje prawo do renty rodzinnej po zmarłym byłym mężu tylko wówczas, gdy w chwili jego śmierci miał ustalone prawo do otrzymywania od niego alimentów, Prawo to należy uważać za ustalone tylko wtedy, gdy zostało stwierdzone w formie nadającej mu charakter tytułu egzekucyjnego (73 I 1961 — TR II 680/60).

Art. 73. Przepis ten normuje wszystkie przypadki, w których następuje administracyjne wznowienie postępowania zakończonego prawomocną decyzją w sytuacji, w której po uprawomocnieniu się decyzji organu rentowego wyjdzie na jaw, że została ona oparta o stan faktyczny niezgodny z istotnym stanem rzeczy.

W takich przypadkach na zasadzie art. 73 ust. 1 dekretu rentę w wyższej wysokości wypłaca się za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od dnia przedłożenia przez zainteresowanego nowych dowodów mających istotny wpływ na wysokość renty. Nie ma przy tym znaczenia z punktu widzenia tegoż przepisu, czy tak późne przedłożenie dowodów nastąpiło z powodu przyczyny, za którą odpowiada zainteresowany, czy też z powodu przyczyny, za którą odpowiada zakład pracy.

Wyjątkiem od tej zasady jest sytuacja przewidziana w ust. 2 art. 73 dekretu; dotyczy on przypadków, w których rozstrzygnięcie organu rentowego było następstwem błędu tego organu. Wtedy to dopuszczalna jest wypłata podwyższonego świadczenia, nawet za okres 3 lata wstecz od dnia zgłoszenia przez zainteresowanego wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy (28 XI 1961 — TR III 3748/61).

Art. 115. Przepis ten nie zawiera żadnego zastrzeżenia ani ograniczenia co do czasu, w jakim roszczenie osób objętych tym przepisem ma być zgłoszone. Obowiązuje więc w tych przypadkach ogólna zasada wyrażona w dekreście, że przedawnienia w zakresie zgłoszeń wniosków o świadczenia rentowe nie stosuje się. Wynika z tego, że ewentualne uprawnienia osoby zainteresowanej do zgłoszenia roszczenia o zaopatrzenie z tytułu świadczeń osobistych na rzecz Armii Radzieckiej pomimo niezgłoszenia go w ciągu roku od dnia wypadku jeszcze nie wygasło (2 III 1961 — TR III 1026/60).

Dekret o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin Dz. U. z 1958 r., nr 23, poz. 97).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 6 V 1958 r. w sprawie zawieszenia prawa do renty oraz zasad wypłacania inwalidzkiej renty wyrównawczej (Dz. U. nr 26, poz. 111).

Art 45 ust. 4 dekretu i § 2 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia. Ustawodawstwo podatkowe nie zawiera odrębnej definicji posiadania, dlatego też dla ustalenia treści prawnej określenia „posiadacz gospodarstwa rolnego” w rozumieniu § 2 ust. 1

pkt 3 rozporządzenia miarodajne są przepisy prawa rzeczowego (18 I 1961 — TE II 2102/60).

Art. 31 ust. 3 dekretu i § 2 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia. Skoro rozporządzenie w stosunku do źródeł dochodu objętych przepisami o podatku od wynagrodzeń używa określenia „dochód”, a nie „wynagrodzenie”, i skoro istnieje konieczność jednakowej wykładni pojęcia „dochodu” w rozumieniu wszystkich punktów § 2 rozporządzenia z dnia 6 V 1958 r., należy dojść do wniosku, że za dochód w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 5 należy uważać kwoty wynagrodzeń pomniejszone o wolne od podatku koszty uzyskania wynagrodzeń, a więc kwoty przyjęte za podstawę wymiaru podatku od wynagrodzeń za każdy miesiąc (8 II 1961 — TR II 533/60).

Ustawa z dnia 15 XI 1956 r. o podwyższeniu i przywróceniu niektórych zaopatrzeń dla osób pozostałych po uczestnikach ruchu podziemnego i partyzanckiego, poległych w walce o wyzwolenie Polski spod najazdu hitlerowskiego (Dz. U. nr 56, poz. 255).

Art. 3 ust. 2. Przepisy ustawy tej nie określają bliżej pojęcia związku śmierci uczestnika ruchu podziemnego i partyzanckiego z walką z okupantem mówią tylko ogólnie o tym związku. Nie ma więc podstaw do zacieśniania tego pojęcia tylko do przypadków, gdy śmierć uczestnika ruchu podziemnego i partyzanckiego nastąpiła w bezpośredniej walce orężnej z wrogiem, lecz należy rozumieć go szerzej i obejmować nim każdy wypadek śmierci uczestnika ruchu podziemnego i partyzanckiego będącej wynikiem bezpośredniego udziału w tym ruchu (11 II 1961 — TR III 727/60).

Ustawa z dnia 28 III 1958 r. o zmianie przepisów o rentach i o zaopatrzeniach (Dz. U. nr 21, poz. 93).

Art. 7 ust. 2. Na zasadzie tego przepisu wypłata świadczeń za trzy miesiące wstecz od złożenia wniosku odnosić się może tylko do przyznania świadczeń w myśl ustawy po raz pierwszy, a nie do podwyższenia świadczenia już poprzednio przyznanego i wypłacanego. Co do podwyższenia świadczeń bowiem przepis szczególnie stanowi inaczej, a mianowicie art. 17 ust. 2 dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym (3 II 1961 — TR II 2291/59).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 X 1958 r. w sprawie ustroju i zakresu działania komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia (Dz. U. nr 65, poz. 319).

§ 6 i 7. Nieuzasadnione jest wstrzymanie wypłaty renty na podstawie orzeczenia obwodowej komisji lekarskiej, przeciwko której przysługiwało jeszcze zainteresowanemu prawo odwołania się do wojewódzkiej komisji lekarskiej (23 III 1961 — TR I 1422/60).

Rozporządzenie ministra pracy i opieki społecznej z dnia 27 XI 1958 r. w sprawie orzekania o inwalidztwie i zaliczaniu do jednej z grup inwalidów (Dz. U. nr 73 poz. 368).

§ 10. Przepis ten nie jest przepisem instrukcyjnym normującym tylko tok czynności komisji lekarskich, lecz jednym z przepisów ustalających zasady orzekania o inwalidztwie i zaliczania do grup inwalidztwa.

Określenie użyte w § 10 rozporządzenia: „badanie kontrolne” nie oznacza tylko badania zarządnego z inicjatywy organu rentowego albo komisji lekarskiej, lecz badanie mające na celu stwierdzenie, czy w stanie zdrowia rencisty nie zaszła poprawa uzasadniająca ponowne ustalenie inwalidztwa lub grupy inwalidztwa. Wynika to również z brzmienia § 9 rozporz. (8 III 1961 — TR II 44/61).

Ustawa z 28 VII 1939 r. — prawo o sądach ubezpieczeń społecznych w brzmieniu jednolitego tekstu (Dz. U. z 1961 r., nr 41 poz. 215).

Art. 160. Stronie skarżącej przysługuje prawo domagania się przywrócenia terminu do zgłoszenia wniosku o sporządzenie wyroku z uzasadnieniem, gdyż uchybienie tego terminu pociąga za sobą ujemne skutki procesowe dla tej strony. Strona skarżąca bowiem, jeżeli nie został sporządzony wyrok z uzasadnieniem, nie wie, czym się kierował okręgowy sąd, zatwierdzając zaskarżoną decyzję organu rentowego, co stanowi dla niej istotne utrudnienie w sporządzeniu skargi rewizyjnej (31 V 1961 — TR III 3236/60).

Zebrał

Czesław Wasilkowski

ORZECNICTWO GŁÓWNEJ KOMISJI ARBITRAŻOWEJ

Dekret z dnia 5 VIII 1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (Dz. U. nr 29, poz. 132 z 1958 r.).

Art. 32. Jeżeli Główna Komisja Arbitrażowa w trybie odwoławczym oddala roszczenie w zakresie sumy zasądzonej przez okręgową komisję arbitrażową, to obowiązek zwrotu kwoty zainkasowanej na podstawie wykonanego orzeczenia okręgowej komisji arbitrażowej powstaje z chwilą wydania orzeczenia Głównej Komisji Arbitrażowej; od tego więc momentu rozpoczyna się bieg odsetek za opóźnienie w zwrocie zainkasowanej kwoty (19 XII 1960 — XIV 227/60).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 V 1960 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U. nr 26, poz. 148).

§ 22. Bieg terminu prekluzyjnego dla roszczenia jednostki organizującej tranzyt rozliczany w stosunku do odbiorcy o zapłatę za towar rozpoczyna się w dacie wykonania dostawy przez bezpośredniego dostawcę (12 IV 1961 — RN 113/60).

§ 33 ust. 2. Komisja arbitrażowa obowiązana jest rozważyć wyjaśnienia pozwanego zawarte w odpowiedzi na wniosek i nie może wydać orzeczenia w trybie § 33 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 V 1960 r. (Dz. U. nr 26, poz. 148), jeżeli odpowiedź ta wpłynęła do komisji arbitrażowej choćby po wyznaczonym przez komisję terminie, ale przed wydaniem orzeczenia (19 VI 1961 — III 4503/61).

§ 53 ust. 3. Postępowanie arbitrażowe zawieszane na zgodny wniosek stron podlega umorzeniu, jeżeli nie zostało podjęte w ciągu roku od daty wydania orzeczenia zawieszającego postępowanie, choćby orzeczenie to zapadło przed dniem 1 VII 1960 r., tj. przed dniem wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 V 1960 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U. nr 26, poz. 148). Takie umorzenie postępowania powoduje wygaśnięcie roszczenia materialnego i umorzenie zobowiązania (17 V 1961 — BO 2176/61).

§ 95 ust. 4. Przewidziany w § 95 ust. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 V 1960 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U. nr 26, poz. 148) roczny termin dla wszczęcia kroków celem pokrycia z rachunku bankowego dłużnika należności zasądzonej

orzeczeniem arbitrażowym, zaopatrzonym w klauzulę wykonalności, może być przedłużony przez prezesa komisji arbitrażowej (3 II 1961 — III 726/61).

Ustawa z dnia 18 VII 1950 r. — przepisy ogólne prawa cywilnego (Dz. U. nr 34, poz. 311).

Art. 2. Postępowanie arbitrażowe zawieszono na zgodny wniosek stron podlega umorzeniu, jeżeli nie zostało podjęte w ciągu roku od daty wydania orzeczenia zawieszającego postępowanie, choćby orzeczenie to zapadło przed dniem 1 VII 1960 r., tj. przed dniem wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 V 1960 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U. nr 26, poz. 148). Takie umorzenie postępowania powoduje wygaśnięcie roszczenia materialnego i umorzenie zobowiązania.

Z motywów uzasadnienia:

... Przerwany wszczęciem postępowania arbitrażowego bieg terminu prekluzyjnego zaczyna biec na nowo w dacie zawieszenia postępowania na zgodny wniosek stron. Już bowiem w tym dniu strony — zgodnie z ogólnym pojęciem wymagalności (v. § 22 ust. 1 rozporządzenia z dnia 3 V 1960 r.) — mogły znowu żądać zaspokojenia roszczenia roszczeń objętych sporem.

Umorzenie postępowania arbitrażowego na skutek upływu rocznego terminu od dnia zawieszenia postępowania powoduje wygaśnięcie roszczenia materialnego i umorzenie zobowiązania nawet jako zobowiązania naturalnego.

W tych warunkach należy uznać za bezpodstawny zawarty w rewizji nadzwyczajnej zarzut naruszenia art. 2 przepisów ogólnych prawa cywilnego przez nadanie mocy wstecznej przepisowi § 53 ust. 3 powyższego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 V 1960 r. Przepis ten bowiem ma charakter jedynie deklaratoryjny i daje wyraz ogólnej zasadzie obowiązującej w arbitrażu, że wskutek nieodochodzenia roszczenia we właściwym czasie ulega ono prekluzji, a wobec tego postępowanie się umarza... (17 V 1961 — BO 2176/61).

Kodeks zobowiązań z dnia 27 X 1933 r. (Dz. U. nr 82, poz. 598 wraz ze zmianami).

Art. 239. Odbiorca benzyny dostarczonej drogą morską obowiązany jest wyczerpać wszelkie możliwe sposoby mające na celu wyładowanie ze statku całej ilości przywiezionej benzyny i powinien zapłacić dostawcy także za tę ilość, która pozostała na statku wskutek niezastosowania możliwego w danym przypadku przepłukania wodą magistrali benzynowej statku (1 II 1961 — III 263/60).

Art. 239. W myśl uzgodnionych między ministrem żeglugi, ministrem kolei oraz ministrem handlu zagranicznego i ujętych w formę regulaminu, stanowiącego załącznik do zarządzenia ministra żeglugi nr 167 z dnia 10 VII 1953 r., zasad współpracy instytucji i przedsiębiorstw przy przerzucie masy towarowej przez polskie porty morskie, kolej obowiązana jest do zapłaty odszkodowania za przestoje urządzeń przeładunkowych i ekip roboczych w porcie morskim, spowodowane niepowiadomieniem przez kolej w czasie określonym w przepisach o niemożności podstawienia wagonów w ustalonym terminie (12 IV 1961 — RN 129/60 i RN 130/60).

Art. 248. Jeżeli Główna Komisja Arbitrażowa w trybie odwoławczym oddała roszczenie w zakresie sumy zasądzonej przez okręgową komisję arbitrażową, to obowiązek zwrotu kwoty zainkasowanej na podstawie wykonalnego orzeczenia okręgowej komisji arbitrażowej powstaje z chwilą wydania orzeczenia Głównej Komisji Arbitrażowej; od tego więc momentu rozpoczyna się bieg odsetek za opóźnienie w zwrocie zainkasowanej kwoty (19 XII 1960 — XIV 227/60).

Art. 370 § 1. Jednostka spółdzielcza nie może odmówić płacenia czynszu z tego powodu, że jednostka państwowa, której powierzony został zarząd i użytkowanie nieruchomości państwowej zajmowanej przez jednostkę spółdzielczą, nie wykonywała poszczególnych czynności związanych z zarządem (26 I 1961 — RN 110/60).

Ustawa z dnia 1 VII 1958 r. o rozliczeniach pieniężnych jednostek gospodarki uspołecznionej (Dz. U. nr 44, poz. 215)

Art. 7. Upoważnienie do odbioru towaru należy uważać (w braku przeciwnego zastrzeżenia) za jednoczesne upoważnienie do odbioru faktury dotyczącej tego towaru, dlatego też doręczenie faktury osobie upoważnionej do odbioru towaru jest równoznaczne z otrzymaniem faktury przez odbiorcę (12 IV 1961 — I 1273/61).

Dekret z dnia 16 V 1956 r. o umowach dostawy pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (Dz. U. nr 16, poz. 87).

Art. 3. Branżowe warunki dostaw obowiązują przy wszystkich dostawach artykułów objętych tymi warunkami bez względu na to, przez jaką jednostkę gospodarki uspołecznionej dostawa została wykonana.

Z motywów uzasadnienia:

... Branżowe warunki dostaw zostały wydane na podstawie art. 3 ust. 2 dekretu z dnia 16 V 1956 r. o umowach dostawy pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (Dz. U. nr 16, poz. 87). Przepis art. 3 ust. 2 tego dekretu stanowi, że naczelne organa administracji państwowej oraz centralne organizacje spółdzielcze ustalają branżowe warunki dostaw artykułów produkowanych lub skupowanych przez podległe lub nadzorowane przedsiębiorstwa w porozumieniu z naczelnymi organami administracji państwowej i naczelnymi organizacjami spółdzielczymi nadzorującymi innych dostawców i głównych odbiorców takich samych artykułów. Branżowe warunki dostaw — zgodnie ze wskazanym wyżej przepisem — obowiązują przy wszystkich dostawach danego artykułu, chyba że w zarządzeniu wprowadzającym te warunki zastrzeżono stosowanie ich tylko do niektórych dostaw (13 II 1961 — RN 135/60).

Zarządzenie Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów z dnia 9 IV 1959 r. w sprawie przydziałów, rozdzielników i uzgodnień dostaw oraz ogólnych warunków dostaw pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (M. P. nr 37, poz. 167).

§ 3 załącznika nr 2. Jeżeli dostawca zamieścił na fakturze dotyczącej towaru, którego cena nie obejmuje opakowania, wyraźną klauzulę wskazującą na obowiązek odbiorcy zwrotu opakowania w określonym terminie pod rygorem zapłaty odszkodowania umownego, zaś odbiorca skuteczności tej klauzuli nie zakwestionował, to przyjmując należy, że między stronami doszła do skutku umowa nadająca temu opakowaniu charakter opakowania pożyczonego.

Z motywów uzasadnienia:

...Powołując się na okoliczność, że § 3 ust. 1 ogólnych warunków dostaw w obrocie krajowym z dnia 9 IV 1959 r. (M. P. nr 37, poz. 167) przewiduje, że umowy zawiera się bądź w formie aktu podpisanego przez obie strony, bądź w drodze pisemnego potwierdzenia przyjęcia zamówienia lub oferty złożonej na piśmie. Główna Komisja Arbitrażowa pominęła przepis § 3 ust. 2 tychże o. w. d. W związku z treścią tego przepisu, który dopuszcza także ustne, telefoniczne i telegraficzne zawieranie umów (w przypadkach „nagłych lub przyjętych zwyczajowo”) oraz potwierdzenie takich umów również per facta concludentia, uznać należy, że pisemna

forma oświadczenia woli nie stanowi niezbędnego warunku prawnie skutecznego zawarcia ważnej umowy dostawy, tym bardziej więc nie można przyjąć, aby piśmienność oświadczeń woli obu stron stanowiła warunek skuteczności porozumienia stron co do pewnego fragmentu stosunku dostawy, jakim jest kwestia opakowań, które to porozumienie może być wobec tego zawarte między innymi poprzez wyraźne oświadczenie woli jednej ze stron i odpowiednie zachowanie się strony drugiej (porównaj orzeczenie zespołu rewizyjnego Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 2 II 1960 — RN 61/59, zamieszczone we wkładce do nru 5/143 Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego", poz. 94)... (26 I 1961 — RN 93/60).

§ 78 załącznika nr 2. Jeżeli przed ustalonym w umowie terminem dostawy odbiorca zawiadomił dostawcę, że dostawy nie przyjmie, wówczas dostawca może żądać tylko pokrycia rzeczywiście poniesionej szkody, a nie zapłaty za nie przyjęty przez odbiorcę towar (10 I 1961 — RN 103/60).

§ 92 załącznika nr 2. W przypadku odstąpienia przez odbiorcę od umowy z powodu niedostarczenia w terminie przez dostawcę przedmiotu dostawy, dostawca obowiązany jest do zapłaty kary (odszkodowania umownego) nie tylko za niewykonanie dostawy, ale także za zaistniałą zwłokę (20 II 1961 — RN 128/60).

Dekret z dnia 24 XII 1952 r. o przewozie przesyłek i osób kolejami (Dz. U. nr 4, poz. 7 z r. 1953).

Art. 27 ust. 3 (§ 7 ust. 7 załącznika nr 6). Nadawca przesyłki kolejowej zwierząt żywych nie odpowiada wobec kolei — także w świetle postanowień § 7 pkt 7 przepisów o przewozie zwierząt żywych (zał. 6 dc art. 27 ust. 3 dekretu o przewozie przesyłek i osób kolejami) — za szkody spowodowane spalaniem się wagonu na skutek pożaru, którego przyczyna powstania nie została ustalona, a nie pozostaje w związku ze specyfiką przesyłki (23 II 1961 — RN 127/60).

Art. 102 ust. 4 pkt 4. Przy dochodzeniu od kolei roszczeń z tytułu zepsucia się towaru w przesyłce dostarczonej przez kolej z przekroczeniem obowiązującego terminu dostawy, na kontrahencie kolei spoczywa ciężar dowodu, że zepsucie się towaru było następstwem przekroczenia przez kolej powyższego terminu (12 IV 1961 — RN 115/60).

Taryfa Towarowa PKP, cz. I

§ 11 ust. 2. Fakt nieumieszczenia w listach przewozowych przewidzianego w kolejowych przepisach taryfowych oświadczenia o wykorzystaniu pojemności wagonu nie daje kolei prawa do pobrania przewoźnego za pełną ładowność wagonu, jeżeli pojemność wagonu była faktycznie wykorzystana, a ponadto pracownicy kolejowi nie tylko nie zwracali nadawcy uwagi na skutki niezamieszczenia takiego oświadczenia, ale nawet pobierali przewoźne obliczone w taki sposób, jakby umieszczenie w listach przewozowych omawianego oświadczenia było zbędne (13 VI 1961 — BO 2679/61).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 VII 1958 r. w sprawie czynszów za lokale użytkowe i wpłat na Fundusz Gospodarki Mieszkaniowej (Dz. U. nr 50, poz. 245).

§ 11 i § 14. Przy obliczaniu czynszu za lokale kinowe do powierzchni użytkowej powinna być zaliczona powierzchnia balkonu stanowiącego część widowni (30 I 1961 — RN 58/60).

§ 17. Jednostronne oświadczenie najemcy, że zobowiązuje się on do wykonywania remontów tak bieżących, jak i kapitalnych w zajmowanych budynkach, nie uprawnia najemcy do zniżki czynszu przewidzianej w § 17 rozporządzenia Rady

Ministrów z dnia 25 VII 1958 r. w sprawie czynszów za lokale użytkowe i wpłat na Fundusz Gospodarki Mieszkaniowej (Dz. U. nr 50, poz. 245).

Z motywów uzasadnienia:

... Przepis § 17 ust. 1, jak to wynika z jego treści, uzależnia więc zastosowanie obniżki czynszu od zawarcia umowy z wynajmującym, w której najemca, w zamian za uzyskaną obniżkę czynszu, zobowiązuje się do wykonania remontów bieżących i kapitalnych. Nie wystarcza zatem jednostronne oświadczenie najemcy o przyjęciu na siebie obowiązku wykonywania remontów obciążających w zasadzie wynajmującego, skoro umowa dochodzi do skutku na podstawie zgodnego oświadczenia woli obu stron. Słuszne jest stanowisko zajęte przez Główną Komisję Arbitrażową w zaskarżonym rewizją orzeczeniu, że wynajmujący nie może być zmuszony do zawarcia umowy na warunkach przewidzianych w § 17 ust. 1 wyżej powołanego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 VII 1958 r. Jeżeli więc wynajmujący, jak w niniejszym przypadku, chce obecnie sam wykonywać obciążające go remonty bieżące i kapitalne i nie godzi się na przejście przez najemcę obowiązku wykonywania tych remontów w zamian za obniżkę czynszu, to uznać należy, że klauzula proponowana przez najemcę w oparciu o § 17 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 VII 1958 r. nie może wejść do nowej umowy ... (23 II 1961 — RN 131/60).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 IX 1958 r. w sprawie ustalenia wysokości odsetek zwłoki w uiszczaniu czynszu najmu i innych należności z tytułu najmu (Dz. U. nr 57, poz. 285).

Przepis rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 IX 1958 r. (Dz. U. nr 57, poz. 285), określający wysokość odsetek za opóźnienie w zapłacie czynszu najmu (5% w stosunku miesięcznym), nie ma zastosowania do przypadku opóźnienia w zapłacie czynszu podnajmu (12 XII 1960 — III R 824/60).

Zebrał
Zenon Kłafkowski